

5

การพัฒนาระบวนการเพิ่มขีดความสามารถ คณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลก

The Development of Capacity Building Process of Village Committee Members in Developing Villages of Phitsanulok Province

บุญส่ง กวยเงิน¹, ชุมพล เสมอขันธุ์² และ พีรธร บุญยรัตพันธุ์³

¹นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรสาขาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรสาขาภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

³มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกนี้ จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) สำรวจสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก 2) พัฒนาระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก 3) ทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้และ 4) ถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแก่งเทิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย

จังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน และหมู่บ้านห้วยน้ำไชได้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกเป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 14 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติการทดสอบค่าที (t-test dependent และ t-test Independent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$) 2) กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกมีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) 3) การทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้คือ (3.1) ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ผลการเปรียบเทียบความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพ และผลการเปรียบเทียบความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารจัดการหมู่บ้านหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3.2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก มีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการหมู่บ้านห้วยน้ำไชได้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05สำหรับ (3.3) ผลประเมินการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีความคิดเห็นต่อการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) การถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวน 5 บทเรียน และปัจจัยหนุน

เสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวน 2 บทเรียน

คำสำคัญ : กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถ คณะกรรมการหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้าน

Abstract

This study analyzes capacity building process of village committee members in developing villages of Phitsanulok province. The objectives of this study were; 1) to examine problems in village development, 2) to develop the capacity building process of the committee members in Phitsanulok's villages development, 3) to apply the capacity building process in village development in Phitsanulok province, and 4) to interpret the Results of capacity building development in villages development in Phitsanulok's villages. The samples of this study were the village committee members from 2 villages, Ban Kaeng Thoetphragiat and Banhuinamsi Tai there were 15 committee members in the Experimental group and there were 14 committee members were in the Controlled group. The statistics used were Percentage, mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) and t-test dependent and t-test Independent.

The results of this study; 1) the problems were found at high lever ($\bar{X}=3.57$), 2) the accuracy/suitability of the development process were at the highest level($\bar{X}=4.77$), 3) the development processes Implement in villages development in Phitsanulok Province and apply to practice processes including; (3.1) the results of the preparation of understanding in the roles of being a member of the village, the preparation of the members' ability in integrating the village by creating the village development plans to be a unity, and the preparation of the members' ability in village administrations after were

significantly higher than before training for 0.05 in statistics results, (3.2) the result of the preparation of the members' performances from Village, Ban Kaeng Thoetphragiat was significantly higher than the members from Village, Banhuinamsi Tai for 0.05 in statistics results, and (3.3) the overall level of the efficiency development process applying into village development of the village members in Phitsanulok Province was the highest, and 4) the interpretation of the capacity building process of result into villages development in Phitsanulok's villages was found that the learning process of the members include 5 lessons and the supporting factors for efficiency development include 2 lessons.

Keywords : the process of the capacity building, the Committee in villages, villages' development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background to the Study)

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยบัญญัติให้ “รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผน พัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย” และการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ (สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2551: 8)

หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรีนอกจากจะกำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎรในหมู่บ้านแล้ว ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการ

อันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือนายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วนด้วยบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตี (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2551: 27-28)

จากการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในปีพุทธศักราช 2556 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านพบว่า มีประเด็นปัญหาดังนี้ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2556 : 10 -11; ไพรินทร์ เหล็กจีน, 2554: 52-54 ; ศิวัตรา ภูทองเงิน, 2556: 96 - 97) ประเด็นแรกคณะกรรมการหมู่บ้านยังไม่เข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีตามกฎหมายและหน้าที่ตามภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนราชการ รัฐบาล หรือหน่วยงานอื่นๆ ประเด็นที่สอง คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ขาดความเป็นเอกภาพและยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะคณะกรรมการหมู่บ้านไม่เข้าใจหลักคิดของกระบวนการจัดทำแผน และประเด็นสุดท้ายคณะกรรมการหมู่บ้านขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการทั้งคน งาน และเงิน ทำให้ไม่สามารถบูรณาการคน กลุ่ม องค์กร และกองทุนต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้านได้

จึงกล่าวได้ว่าปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานภายในหมู่บ้าน หากไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปได้ดังที่ (ธนากร สังเขป, 2555 :56 ; Jerry W.Robinson,Jr.Gary Paul Green,2011:50) ดังนั้นการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งต้องอาศัยผู้นำหรือผู้ที่มีบทบาทในชุมชนที่มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการปฏิบัติงานจึงจะทำให้หมู่บ้านหรือชุมชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างมีทิศทางและมีเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

หากผู้นำชาดวิสัยทัศน์ที่ดีในการทำงานจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านชาดความต่อเนื่องสำหรับการพัฒนาและในที่สุดจะทำให้หมู่บ้านอ่อนแอ (Creyton et.al, 2005:34 ; Wakeford E., 2006; Frisch and Servon, 2006 :89)

จังหวัดพิษณุโลกมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้หมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามุ่งเน้นการส่งเสริมความเข้มแข็งทางสังคมโดยมีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านให้แต่ละหมู่บ้านสามารถแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้าน ซึ่งจังหวัดพิษณุโลกมีหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 1,048 หมู่บ้าน แบ่งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ (อพป.) จำนวน 241 หมู่บ้าน และหมู่บ้านบริหารจัดการหมู่บ้านโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จำนวน 807 หมู่บ้านซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้รับการมอบหมายงานตามภารกิจที่ถูกมอบหมายที่เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านโดยมีปลัดอำเภอเป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลและคำแนะนำให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ระดับพื้นที่และจากรายงานผลการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านคณะกรรมการหมู่บ้านของจังหวัดพิษณุโลกพบว่าปัญหาที่สอดคล้องตรงกันกล่าวคือ ปัญหาคณะกรรมการหมู่บ้านชาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ปัญหาการจัดแผนพัฒนาหมู่บ้านชาดความเป็นเอกภาพ และคณะกรรมการหมู่บ้านชาดความเข้าใจการบริหารจัดการในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างบูรณาการร่วมกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นจังหวัดพิษณุโลกได้ตระหนักและสนใจที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ เพราะการแก้ไขปัญหของหมู่บ้านต้องอาศัยกลไกความร่วมมือขององค์กรภายในชุมชนนั้นคือคณะกรรมการหมู่บ้านจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีศักยภาพในการรองรับแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับพื้นที่ (กรมการปกครองจังหวัดพิษณุโลก, 2557: 25)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญในประเด็นดังกล่าวจึงเห็นสมควรมีการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกเพื่อหาวิธีการ ขั้นตอน หรือการสร้างกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนา

หมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกและได้มีการนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตลอดจนการถอดบทเรียนจากคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และปัจจัย เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน หรือกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

จุดมุ่งหมายของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อสำรวจสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้
4. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

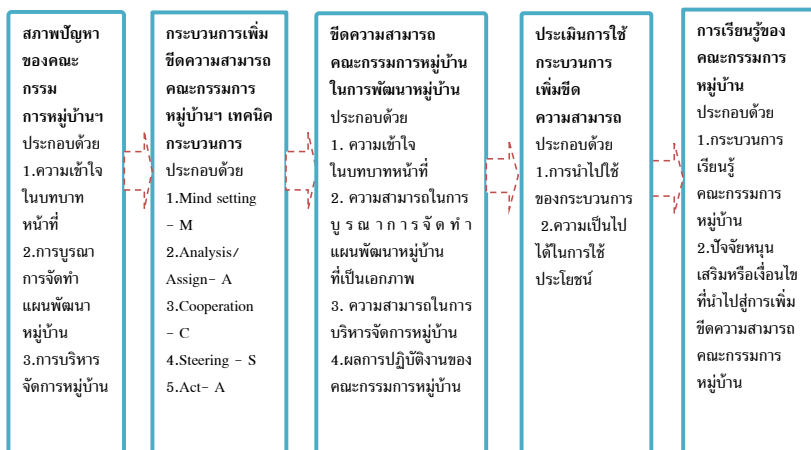
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง 2) แนวคิดการเพิ่มขีดความสามารถ แนวคิดการบริหารจัดการหมู่บ้าน 3) แนวคิดการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) แนวคิดการพัฒนาชุมชน 5) แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ 6) แนวคิดการมีส่วนร่วม 7) ประวัติความเป็นมาของคณะกรรมการหมู่บ้าน และ 8) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้ กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกในการวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) และการพัฒนากระบวนการ (Process Improvement) อย่างต่อเนื่องที่ใช้ในเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานนั้นที่เป็นวงจรการพัฒนา ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการในการพัฒนาหมู่บ้านหรือขับเคลื่อน

การพัฒนาหมู่บ้านเป็นกระบวนการลักษณะวงจรกระบวนการพัฒนา (Process Cycle) อย่างต่อเนื่องมุ่งเน้นการปรับคิดการทำงาน (Mindset) วิธีการบริหารจัดการในการทำงาน (Management) ในชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติงานตามภารกิจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายมากขึ้นที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในหมู่บ้านขับเคลื่อน การพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนโดยมีลักษณะวิธีการหรือขั้นตอนการพัฒนา (ธนากร สังเขป, 2556) ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทในการทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือนายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และเป็นองค์หลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วนอย่างเป็นเอกภาพ ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้หมู่บ้านเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2551: 27-28) ดังนั้นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศข้างต้น ประกอบด้วย ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ดังกล่าวนี้สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

การพัฒนาระบบการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative Research and Qualitative Research) ด้วยวิธีการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method) ในครั้งนี้ซึ่งกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกนี้ได้พัฒนาขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในมิติของการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านและการบริหารจัดการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำรวจสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลก (Analysis : A) ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1) ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) การบริหารจัดการหมู่บ้านคณะกรรมการหมู่บ้าน และ 3) การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

แหล่งข้อมูล (Data Source)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย (Population) คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดพิษณุโลก จำนวนประมาณ 14,526 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Sample) คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 390 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrumentation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลก ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก (Design and Development: D₁ and D₂) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการดังกล่าวนี้ ตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

แหล่งข้อมูล (Data Source)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก มีเกณฑ์การคัดเลือก (Criteria) ดังนี้ 1) คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น (A) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี พ.ศ.2557 จำนวน 15 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับชุมชนไม่ต่ำกว่า 10 ปีและเป็นบุคคลที่เข้าใจในการบริหารจัดการหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านจำนวน 3 ท่าน

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านกำกับนโยบายการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในระดับส่วนกลางที่ดูแลกำกับนโยบายการบริหารจัดการหมู่บ้านโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 2 ท่าน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในระดับพื้นที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการหมู่บ้านโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 4 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrumentation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 1) กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การปรับกระบวนการทัศนคติคิดในการทำงาน (Mind setting - M) ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์และการมอบหมายงาน (Analysis/Assign - A) ขั้นที่ 3 การสร้างความร่วมมือในการทำงาน (Cooperation - C) ขั้นที่ 4 การกำกับและการติดตามในการทำงาน (Steering - S) และขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทบทวนในการทำงาน (Act - A) 2) ประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก 3) แบบประเมินความถูกต้อง/เหมาะสมของกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก 4) แบบประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยหลักตรรกะวิเคราะห์ (Logical Analysis) เพื่อนำมาสรุปเป็นประเด็นในลักษณะของการบรรยายเชิงพรรณนาหรืออธิบาย จัดทำเป็นข้อสรุปอุปนัย (Inductive) และการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก และกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลก โดยการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกโดยการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม (Implement : I) และประเมินผลการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก (Evaluation : E) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้กระบวนการดังกล่าวนี้ ตามผลการพัฒนาในขั้นตอนที่ 2

แหล่งข้อมูล(Data source)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Sample) คือ คณะกรรมการหมู่บ้านตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแก่งเกิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน และหมู่บ้านห้วยน้ำไผ่ใต้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 14 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนผลการปฏิบัติงานเท่าเทียมกันในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrumentation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) แบบประเมินความสามารถในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพ 3) แบบประเมินความสามารถในการบริหารจัดการหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน 4) แบบประเมินความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีต่อผลการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมโดยใช้สถิติที่ในการทดสอบแบบมีอิสระจากกัน t -test dependent การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระกันโดยใช้สถิติที่ t -test Independent และการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีต่อการใช้กระบวนการ

เพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 4 การถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก (Lesson learned: L) ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) กระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย จำนวน 5 บทเรียน และ 2) ปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย จำนวน 2 บทเรียน

แหล่งข้อมูล (Data Source)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Sample) คือ หมู่บ้านแก่งเทิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrumentation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ประกอบด้วย ประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้านและปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล Analysis of Data)

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การตีความข้อมูล (Interpretation) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Narrative Analysis) โดยอาศัยหลักตรรกะวิเคราะห์ (Logical Analysis) เพื่ออธิบายความหมายและความสำคัญปรากฏการณ์ที่ค้นพบหรือพบเห็นตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จัดทำเป็นข้อสรุปอุปนัยในการอธิบายที่ประกอบด้วยภาพหรือตาราง

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

การพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกครั้งนี้ ผลการศึกษาตามขั้นตอน ได้ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ผลการสำรวจสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกสรุปได้ว่า สภาพปัญหาการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ระดับปัญหาอันดับสูงสุด คือ การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ($\bar{X}=3.77$) รองลงมาคือ การบริหารจัดการหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ($\bar{X}=3.56$) และน้อยที่สุดคือ ความเข้าใจหน้าที่การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ($\bar{X}=3.54$) ตามลำดับ ซึ่งผลการสำรวจสภาพปัญหาการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวที่ค้นพบจะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ส่วนขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกซึ่งสามารถสรุปผลได้โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการสร้างกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกสรุปว่าผลจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เอกสารได้ร่างกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกและนำร่างกระบวนการดังกล่าวสนทนากลุ่มภาคสนามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นมาเปรียบเทียบในลักษณะของตารางสรุปเปรียบเทียบเพื่อสร้างกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกและผ่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาซึ่งมีความเห็นชอบสอดคล้องกันของกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ที่เรียกว่า กระบวนการ “MACSA” ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การปรับกระบวนการทัศนคติในการทำงาน (Mind setting –M) พบว่ามีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) ขั้นที่ 2

การวิเคราะห์สถานการณ์และการมอบหมายงาน (Analysis/Assign- A) พบว่า มีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) ขั้นที่ 3 การสร้างความร่วมมือในการทำงาน (Cooperation -C) พบว่ามีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) ขั้นที่ 4 การกำกับและการติดตามในการทำงาน (Steering-S) พบว่า มีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$) และขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทบทวนในการทำงาน (Act - A) พบว่า มีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาระบบการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกสรุปได้ว่า ผลจากการสำรวจสภาพปัญหาการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 9 อำเภอ จังหวัดพิษณุโลกครั้งนี้ และนำผลจากการสร้างกระบวนการ “MACSA” เพื่อออกแบบเนื้อหาในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วย ปัญหาและความจำเป็นหลักการของหลักสูตรจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโครงสร้างของหลักสูตร กระบวนการจัดการฝึกอบรม (โดยใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านที่ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การปรับกระบวนการทัศนคติในการทำงาน (Mind setting -M) ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์และการมอบหมายงาน (Analysis/Assign- A) ขั้นที่ 3 การสร้างความร่วมมือในการทำงาน (Cooperation -C) ขั้นที่ 4 การกำกับและการติดตามในการทำงาน (Steering -S) และขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทบทวนในการทำงาน (Act - A) และการประเมินผลการฝึกอบรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.51$) คู่มือการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก โดยการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้โดยกลุ่มทดลองใช้กระบวนการ “MACSA” ที่พัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมไม่ได้ใช้กระบวนการ “MACSA” คือ การปฏิบัติงานตามปกติ ซึ่งสามารถสรุปผลได้โดยการแบ่งออกเป็น

2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกซึ่งสามารถสรุปผลได้โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ซึ่งปรากฏผลดังนี้ คือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานมากขึ้นหลังจากที่เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกอบรมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานครั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ซึ่งปรากฏผลดังนี้ คือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพมากขึ้นหลังจากเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกอบรมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพครั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารจัดการหมู่บ้านก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ซึ่งปรากฏผลดังนี้ คือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการหมู่บ้านมากขึ้นหลังจากเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกอบรมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารจัดการหมู่บ้านครั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของ

คณะกรรมการหมู่บ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ผลการเปรียบเทียบ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองคือหมู่บ้านแก่งเหิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 71.00 และกลุ่มควบคุมคือหมู่บ้าน ห้วยน้ำไชใต้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่มอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 58.00 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้าน แก่งเหิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการหมู่บ้านห้วยน้ำไชใต้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่มอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นั้นหมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านกลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่า คณะกรรมการหมู่บ้านกลุ่มควบคุมที่ไม่ใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถ คณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการนำกระบวนการดังกล่าวไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านโดยการวางแผน พัฒนาหมู่บ้านจากการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและการบริหารจัดการหมู่บ้านที่ดีผ่าน กิจกรรมหรือโครงการในการดำเนินงานร่วมกันที่อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกการขับเคลื่อนในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเป็น เอกภาพที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลให้ คณะกรรมการหมู่บ้านมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นทำให้เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่ตั้งไว้ และตอนที่ 2 ผลประเมินการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกสรุปได้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านมีความคิดเห็นต่อการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีความคิดเห็นทั้ง 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการนำไปใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) และ

ด้านความเป็นไปได้ในการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ตามลำดับ ซึ่งทำให้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลกนั้นสามารถเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ในการวิจัยนี้ ขั้นตอนที่ 4 การถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้ 1) กระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ บทเรียนที่ 1 เริ่มต้นของการสร้างความรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านคือ บทเรียนที่ 2 นำความรู้ไปใช้และการประยุกต์ใช้ที่นำไปสู่การต่อยอดในการพัฒนาหมู่บ้าน บทเรียนที่ 3 สร้างแนวร่วมเครือข่าย และการประสานความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน บทเรียนที่ 4 กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านสู่การขับเคลื่อนพัฒนาหมู่บ้าน และบทเรียนที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม 2) ปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ บทเรียนที่ 6 ปัจจัยหนุนเสริมที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน และบทเรียนที่ 7 เงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้คณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน

อภิปรายผล (Discussion)

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นจากผลการศึกษาที่น่าสนใจในการอภิปรายผลการศึกษา 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ หลังจากการทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้แล้วนั้นดำเนินการติดตามผลการนำความรู้หลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้วเป็นเวลา จำนวน 4 เดือนไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 หมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านแก่งเทิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกเป็นกลุ่มทดลอง และหมู่บ้านห้วยน้ำไขใต้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่ม

อำเภอหนองไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มควบคุม พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านกลุ่มทดลอง มีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการหมู่บ้านกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการนำกระบวนการดังกล่าวไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านโดยการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านจากการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและการบริหารจัดการหมู่บ้านที่ดีผ่านกิจกรรมหรือโครงการในการดำเนินงานร่วมกันที่อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน และโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกสำคัญขับเคลื่อนในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเป็นเอกภาพที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นตามลำดับทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเมื่อนำไปปฏิบัติใช้ในการปฏิบัติงานสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพขึ้นอันสืบเนื่องจากการปรับกระบวนการทัศนคติในการทำงานให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานที่นำไปสู่การมอบหมายงาน การสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาหมู่บ้านตลอดจนกำกับติดตามและประเมินผล ตรวจสอบผลการการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการทำงานที่นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและทบทวนในการทำงานที่เป็นข้อเสนอแนะ ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปใช้ได้ในการพัฒนาหมู่บ้าน และยกระดับความสามารถในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านสอดคล้องกับนักวิชาการได้กล่าวถึงเป้าหมายของการเพิ่มขีดความสามารถที่ โรฮ์ดีไวฮ์ด และปอปป์ (Rohdewohld &Poppe, 2005) ได้กล่าวว่า การเพิ่มขีดความสามารถเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมเพิ่มศักยภาพของบุคคล กลุ่มและชุมชน รวมถึงภาวะผู้นำ และการสร้างความเชื่อมโยงกับเครือข่ายระหว่างกันเพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่มสิ่งอำนวยความสะดวกโดยอาศัยการฝึกอบรม และการจัดหาทรัพยากรเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเพิ่มขีดความสามารถ 2 ประการ คือ ประการแรก การเพิ่มขีดความสามารถเพื่อนำไปสู่การวางแผนและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามแผน และประการที่สอง การเพิ่มขีดความสามารถเพื่อนำไปสู่

การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาให้เกิดผลในชุมชน (Rohdewohld&Poppe.,2005) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเวกส์ฟอร์ด (Wakeford E., 2006) ได้กล่าวถึงการเพิ่มขีดความสามารถที่เป็นกลยุทธ์สำคัญ คือประการแรก ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพและกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และทิศทางสำหรับอนาคต มีการคิดอย่างเป็นระบบและมีกลยุทธ์ สร้างสรรค์ความร่วมมือ ทักษะในการติดต่อสื่อสาร มีกลยุทธ์ทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีความรู้ด้านการสร้างการเรียนรู้ของกลุ่ม ประการที่สอง ผู้ร่วมงานเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างศักยภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีเป้าหมายและข้อมูลข่าวสารร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่น การวางแผนการนำไปปฏิบัติ การประเมินผล และมีผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและประการที่สาม การสร้างเครือข่ายเป็นแนวทางที่มีความจำเป็นในการสร้างศักยภาพและเป็นกลไกที่นำไปสู่การดำเนินการเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเครือข่ายต้องมีการรวมกลุ่ม การสร้างความเข้มแข็ง การขยายเครือข่าย การเข้าถึงข้อมูล และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นซึ่งเป็นไปตามหลักการกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถฉะนั้นจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณิกา ศรีติมงคล (2555:288-289) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานอิงสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านดีเด่นมีผลการประเมินผลการปฏิบัติงานอิงสมรรถนะสูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันท์ สาคร (2556:205) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการควบคุมและป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส จังหวัดบึงกาฬ พบว่ารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการควบคุมและป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการควบคุมและป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 ประเด็นที่สอง ผลการถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

เมื่อดำเนินการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านแล้วนั้นและดำเนินการถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกหมู่บ้านกลุ่มทดลอง ซึ่งผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวน 5 บทเรียน และผลการศึกษาปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวน 2 บทเรียน ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้านครั้งนี้เป็นผลสะท้อนถึงการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านอันเนื่องจากการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้านในระหว่างการฝึกอบรมที่รับการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและกระบวนการหรือเทคนิคการถ่ายทอดความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติใช้จากวิทยากรที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในการฝึกอบรม การเล่าเรื่องจากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติจริงตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจนกระทั่งนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาของคนในชุมชนความตระหนักในการพัฒนาหมู่บ้าน คุณภาพชีวิตที่ดีและความมั่นคงในชีวิต ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้และเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ในครั้งนี้เป็นไปตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งมัลคัมโนลส์ (Malcolm S.Knowles, 1980) เรียกวิชาการศึกษาผู้ใหญ่นี้ว่าแอนดราโกจี (Andragogy) ว่าเป็น “ศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” มุ่งนำความรู้ไปใช้ทันทีนั่นหมายความว่าคณะกรรมการหมู่บ้านเปรียบเสมือนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกหลักการขับเคลื่อนในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นองค์กรชุมชนเชื่อมต่อหรือตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างประชาชน กลุ่ม และองค์กรชุมชนทั้งภายในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้านเข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน โดยอาศัยความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานเรียนรู้ร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในการทำงานตลอดจนกระบวนการความคิดในการทำงานนำไปสู่เป้าหมาย (Senge, 1990 : 3 ; Marquardt, 2002: 53) และการรวมเป็นกลุ่มโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน

ปฏิบัติงานร่วมกันที่นำไปสู่การพัฒนาการทำงานมีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านในแนวทางหรือทิศทางที่สามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาหมู่บ้านการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาการทำงาน ตลอดจนเกิดการยอมรับในวิธีการทำงานที่นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งหรือหมู่บ้านมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ดังที่ ดำรงค์ดี แก้วเพ็ง (2556 : 272) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สามารถคิดกำหนดทิศทางวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามความต้องการของตนเองและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดจนชุมชนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเหมาะสม สอดรับกับการดำเนินชีวิตภายใต้ฐานทรัพยากรทุนต่างๆ ที่มีอยู่โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน (Shaw, 2008 : 34) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา บุญแก้ว และคณะ (2551:84-85) ได้ทำการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา พบว่า แกนนำมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นผู้นำการปฏิบัติกรด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการ สามารถเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการนำความรู้ความเข้าใจไปปฏิบัติใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและเครือข่ายในชุมชน ทั้งภายในชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ในขณะที่ปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกล่าวถึง วิทยาการ เนื้อหาสาระและเทคนิคกระบวนการส่งผ่านความรู้ การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ ความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน การใฝ่เรียนรู้ ความมุ่งมั่นเสียสละและความตระหนักในบทบาทหน้าที่ซึ่งล้วนแล้วเป็นปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่สำคัญให้คณะกรรมการหมู่บ้านเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคประชาชนและท้องถิ่นที่ท้องถิ่นในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็งดังที่

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551 : 30) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การศึกษาปัญหาการวางแผนดำเนินการตัดสินใจการแก้ไขปัญหาและการประเมินร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมคือหลักร่วมคิดร่วมทำร่วมตรวจสอบร่วมรับผิดชอบเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านที่ยั่งยืนทำให้และสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชดา เพชรรัตน์ (2557 : 61-63) ได้ทำการวิจัยกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกร ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อำเภอละแม่ จังหวัดชุมพร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกร ได้แก่ 1) วิธีการสร้างความรู้ คือ รูปแบบการถ่ายทอด เช่น การบรรยาย การอภิปราย การเล่าเรื่อง การใช้สื่อวีดีโอ การสาธิตและการทดลองปฏิบัติ การชวนพูดคุย 2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นลักษณะกันเองชวนคุย ชวนคิด 3) เครื่องมือที่ใช้เหมาะสม เช่น การใช้ผังชุมชน ปฏิทินการผลิต เส้นทางการผลิต 4) วิทยากร และวิธีการถ่ายทอด 5) ช่วงเวลาที่เหมาะสม และ 6) กิจกรรมที่ส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกร เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ(Recommendations)

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. การนำกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกที่สร้างขึ้น หรือ เรียกว่ากระบวนการ “MACSA” สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหลัก (Conceptual) สำหรับในการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ด้วยกระบวนการความคิดในการทำงาน วางแผนในการทำงาน การบริหารจัดการหมู่บ้านโดยการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน การติดตามงานและการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถ (Capacity building) ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2. สำหรับการนำกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้ควรคำนึงถึงหลักคิดพื้นฐานกระบวนการทำงานแบบวงจรคุณภาพเนื่องจากกระบวนการดังกล่าวเป็นวัฏจักรการ

ทำงานในการนำไปสู่วิธีการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของการทำงาน ฉะนั้นหากมีความเข้าใจในหลักการของกระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มขีดความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การนำตัวแบบไปใช้จำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานแนวคิดในแต่ละส่วนที่ประกอบเป็นตัวแบบและ องค์ความรู้ด้วย เนื่องจากตัวแบบและองค์ความรู้มาจากการสังเคราะห์ถอดออกมาเป็นบทเรียนที่ได้จากการศึกษาโดยอาศัยแนวคิดเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์และก่อรูปขึ้นเป็นองค์ความรู้และตัวแบบใน เชิงประยุกต์ ทั้งนี้การเข้าใจแนวคิดพื้นฐานและเชื่อมต่อกับตัวแบบองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ทำให้เกิดความสัมพันธ์และความเป็นไปได้ของการนำไปสู่การปฏิบัติใช้อย่างเป็นรูปธรรมและประการสำคัญที่ควรคำนึง ตัวแบบและองค์ความรู้จากการถอดบทเรียนนี้ไม่ใช่สูตรสำเร็จในการปฏิบัติงานพัฒนา เพียงแต่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาหมู่บ้านกลุ่มทดลองที่มีผลการปฏิบัติงานดีขึ้นจากการนำกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้นการพัฒนาหมู่บ้านที่อาศัยกลไกการขับเคลื่อนคณะกรรมการหมู่บ้านจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัญหาการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ต้องการเพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบของเนื้อหากิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาการทำงานโดยแท้จริงที่จะนำไปสู่กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านได้ตามที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทบทวนครั้งต่อไป

เนื่องจากกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลกเป็นลักษณะของวงจรพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านหากจะพิจารณาเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยของกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการศึกษารายละเอียดองค์ประกอบหรือปัจจัยการเพิ่มขีดความสามารถเพื่อให้ทราบค่าน้ำหนัก (Loading) ในแต่ละตัวแปรขององค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถ (Capacity Building) ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี อันเนื่องด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุมพล เสมอพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรธร บุญยรัตพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขแก้ว คำสอน อาจารย์ ดร.อดุลย์ วังศรีคุณ อาจารย์ ดร.ชนม์ชกรณัฏ์ วรอินทร์ และ ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัจจันทรานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรีกษา ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ช่วยให้คำแนะนำด้วยดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองจังหวัดพิษณุโลก. (2557). จำนวนหมู่บ้านที่บริหารจัดการหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการ หมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกขับเคลื่อนการพัฒนา. พิษณุโลก : กรมการปกครองจังหวัด.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). ชุมชน.สงขลา.บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด.
- ธนสาร บังลังก์ปัทมา. (2551). บทบาทและวิธีการของชุมชนและท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. *The city Journal*. 17 (34) , 30.
- ธนากร สังเขป. (2555). การพัฒนาที่ยั่งยืน.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปุณิกา ศรีติมงคล. (2555).การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน อิงสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน.วิทยานิพนธ์ กศ.ด สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไพรินทร์ เหล็กจีน. (2554). การส่งเสริมสร้างศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้านการจัดทำแผน องค์การบริหารตำบลบ้านเพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชดา บุญแก้วและคณะ. (2551). กระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน แบบบูรณาการ: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสารสงขลานครินทร์*, 17(1).76-91.

- รัชดา เพชรรัตน์. (2557). การวิจัยกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกร ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. เอกสารวิจัย ฉบับที่ 223. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คิวัตร ภูทองเงิน. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ หมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมภาคประชาชนเกี่ยวกับ หน้าที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามแยกชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง. (2556). รายงานผลการติดตามประเมินผลการปฏิบัติของคณะกรรมการ หมู่บ้านคณะกรรมการหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- สุนันท์ สาร. (2556). รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านในการควบคุมและป้องกันโรคเลปโตสไปโรซิส จังหวัดบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Frisch, M., & Servon, L.J. (2006). CDCs and the changing context for urban community development: A review of the field and the environment. Community Development : Journal of the Community Development Society, 37, 88-108.
- Jerry W. Robinson, Jr. Gary Paul Green. (2011). Introduction to Community Development : Theory, Practice, and Service-Learning. United States of America.

- Knowles, Malcolm S. (1980). **The Modern Practice of Adult Education : From Pedagogy to Andragogy**. New York: Cambridge, The Adult Education Company.
- Marquardt, M.J. (2002). **Building the Learning Organization : A Systems Approach To Quantum Improvement and Global Success**. New York : McGraw-Hill.
- Rohdewohld & Poppe. (2005). **Capacity Building in the regions**. Deutsche Gesellschaft fur Technische. Zusammenarbeit (GTZ) GmbH.
- Senge, P.M. (1990). **The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization**. New York : Currency Doubleday.
- Shaw, M. (2008). Community development and politics of Community. **Community Development Journal**, 43,24-36.
- Wakeford E.(2006). **Mapping the Network : An Evaluation of a Capacity Building Model for the Development of Mental Health Promotion Practice within a Rural Setting**. Hunter New England NSW Health.